

Cimrmanova cesta za pohádkou

Jára Cimrman

ZDENĚK SVĚRÁK

Vážení přátelé, dříve než se otevře opona, za kterou na vás čeká svět princů, princezen, obrů, obryň, trpaslíků a trpaslic, do volte mi abych úvodem řekl alespoň několik slov o autoru dnešní pohádky, o Járovi Cimrmanovi.

Italský vědec a publicista Genaro Castelli z Neapole přirovnal nedávno Cimrmana k sopce, která svou činností zasypala sama sebe. Já myslím, že je to přirovnání více než výstižné. Neboť z Cimrmana jako z vulkánu tryskaly na všechny strany mohutné erupce objevů z oblasti fyziky, chemie, botaniky geologie a pedagogiky, na něž pak dopadala sprška soch, obrazů, divadelních her, románů, básní, referátů i jeho slavných kondolenčních listů a vysoko nahoře – zůstaneme-li ještě v tomto přirovnání – se pak ještě dlouho vznášelo mračno drobnějších aforismů, matematických vzorů a historických dat, aby se nakonec, když už se zdálo, že se živel zcela uklidnil, snesl z čisté oblohy výmluvný Mistrův epitaf: "Budoucnost patří aluminu!" Nepřekvapí proto, že Cimrman byl také snad vůbec největším světovým sběratelem pohádek. V jeho stínu zůstávají i tak slavná jména jako Erben, Němcová, Kubín, Bartoš i bratři Grimmové, přestože na to byli dva.

Cimrmanův názor na pohádku byl velice vyhraněný. Ve své studii "Sbírejte pohádky", otištěné v anarchistickém časopise "Doutnák", píše: "Jak vlastně připravujeme naše děti na život? Čteme jim před spaním příběhy, v nichž nejmladší a odstrkovaný princ dostane nejkrásnější princeznu, hloupý Honza přelstí všechny chytráky a Smolíčka Pacholíčka zachrání na poslední chvíli jelen. Když děti vyrostou, vykročí do života, v němž odstrkovaný nakonec stejně ostrouhá, naivní sedne na lep chytrákovi a zatímco si na člověku smlsne kdejaká havěť, jeleni se klidně pasou. Taková literatura – uzavírá Cimrman – je podle mého soudu dětem nebezpečnější než alkohol či zápalky".

Cimrman se však nespokojuje jen s kritikou, ale dává příklad vlastními tvůrčími činy. Tady je nutno přiznat, že řada jeho pohádek vzbudila odpor, zejména u dětí. Skutečně, mám na mysli třeba jeho pohádku Jak chudák do ještě větší nouze přišel, nebo jeho syrový pohádkový horor O 13 tchyních a neuspěl ani celkem roztomilý Kašpárkův hrobeček.

Dramatická pohádka Dlouhý, Široký a Krátkozraký patří k těm povedenějším dílům. Během Cimrmanova života se dočkala dokonce několika repríz, tuším že tří. Naše úprava ponechává text zhruba v původní podobě, až na pár drobných změn. Tak především jsme se rozhodli projasnit celkově chmurnou atmosféru pohádky. Například zakletá princezna Zlatovláska se v naší verzi nepromění v ohryznou babici, ale v mladou krasavici. Druhým zásahem byla redukce mrtvých z původních 27 na 3. A konečně se nám podařilo – a to byla věrte práce nejtěžší – snížit na polovinu sklerózu děda Vševěda.

K druhé změně nás vedla Cimrmanova ručně psaná poznámka na titu

lním listě hry: "Nedělat přestávku, jinak utečou." My tomuto ne bezpečí čelíme tím, že přestávku sice děláme, ale zařazujeme ji hned za třetí obraz hry, což je tak nečekaně brzy, že se děj nestačí ani jak se patří rozběhnout. Podle odhadu našeho psychologa dr. Kláska se publikum o přestávce rozdělí na dva tábory. Jedni by rádi odešli domů, ale je jim líto, že vynaložili tolik peněz za tak krátký čas zábavy. Druzí, ti by také rádi odešli domů, ale ti zase setrvávají ze zvědavosti, zda bude druhá část představení stejně slabá jako první. A kromě toho zamykáme hlavní dveře.